

Geografické aspekty politické, hospodářské a průmyslové transformace po roce 1989 I.

Na grafické dvojstraně jsou v návaznosti na graf politického vývoje zařazeny další grafy, které se zaměřují na vybrané ukazatele transformačního vývoje hospodářství a průmyslu ČR v dílčích obdobích a fázích po roce 1989, barevně odlišených.

Procesy **transformace po roce 1989** stejně jako předchozí **transformace za socialismu (1948-1989)** přinesly v podmínkách dvou protikladných politických a společensko-ekonomických systémů nejen „převrat“ v politice, společnosti, hospodářství a průmyslu, ale znamenaly úplné zemětřesení i z geografického hlediska.

Geografie zkoumá a hodnotí vývoj v prostoru a území komplexně, dlouhodobě a ve vzájemných vztazích. Politické a společenské události (*graf politický vývoj*) tvoří symbiózu s vývojem a změnami v hospodářství (*grafy vývoje HDP a vybraných odvětví a sektorů hospodářství*) a promítají se v postavení země ve světě a době (*graf zadluženosti a kurzu Kč k euru a dolaru*). Geografický přístup vystupuje u průmyslu, jehož význam a kladné i záporné vlivy ve společnosti, území, krajině i životním prostředí jsou klíčové (*grafy meziročních indexů odvětví průmyslu a změny odvětvové struktury*).

Území je a stále více bude hlavním rozvojovým zdrojem ve složitém budoucím světě.

Podle toho se k němu musí chovat politici, instituce, firmy, vlastníci či jednotlivci. Rozdíly mezi oběma společensko-ekonomickými systémy se promítají v kontrastu přežitého a nového. Uvést lze osud socialistických prosovětských průmyslových oblastí, center a gigantů či objektů zemědělské velkovýroby. Tyto „památníky“ industrializace a kolektivizace chátrají a postupně fyzicky mizí. Otázkou je – kolik životů, osudů, prostředků stál a jakou daň si vnucený čtyřicetiletý společenský experiment vybral v území, krajině, životním prostředí.

A není jiným experimentem více než dvacetileté období polistopadové transformace, kdy jsou lidé, krajina, životní prostředí obětmi i viníky vpádu neskromnosti a touhy po (materiálním) úspěchu a zisku za každou cenu? Socialistické objekty vystřídaly stavby dopravní a technické infrastruktury. Úder lokalizačních „tsunami“ vedl v průmyslu ke vzniku opuštěných areálů (brown-fields) na straně jedné a cca dvou set nových průmyslových zón na zelené louce (green-fields) na

straně druhé. Krajinu zamořily obludy skladů a logistických center podél dálnic. Bezpříkladné „vítězství“ nad obchodem, našim životem (a zdravým rozumem?) dosáhla nákupní centra. V osídlení se stala módou elitářská „ghetta“ suburbanizačních satelitů. Jako z jiného světa působí v poslední době bonanzové plantáže solárních panelů pěstovaných či vyrůstajících na rozsáhlých zemědělských plochách, kdy bonitu nemá půda. Jak budeme z odstupe času hodnotit geografické proměny v polistopadovém vývoji?

V příštím 3. čísle Geografických rozhledů zhodnotíme transformační „lochnesku“ vývoje a změn, ke kterým došlo po převratu v roce 1989 ve společnosti, hospodářství, průmyslu, ale i území a krajině, textovou formou. Grafy na dvou stranách tohoto čísla GR, které vycházejí z grafů publikovaných v Atlasu krajiny ČR, mohou vývojové trendy, změny a otázníky jen naznačit.

Ludvík Kopačka, PřF UK v Praze
kopacka@natur.cuni.cz

